

на чолі з професором Є. І. Сохацькою. Систематизуються і виходять друком збірники наукових праць, присвячених Івану Огієнку, тощо. Справа ця, без сумніву, триватиме і надалі.

Швидкоплинний час припорошує пилом забуття події, діяння минулих десятиліть. Змінюються моральні (і матеріальні, певна річ) цінності й стереотипи. Та не вкриє руйнівний пил байдужості і невдячного безпам'ятства дорогих серцю нашому святинь і святостей, того, що вбираємо од народження, з молоком матері, — любові до рідної землі, до стежини, протоптаної у батьківським краю твоїми босими ногами на зорі життя твого. До тих, хто навчав любити Україну, віддавати усього себе на олтар великого торжества волі і сили духу, усвідомлення себе як особистості, здатної зробити країну, край свій щасливим і заможним. Саме усвідомлення цього — високого громадського і громадянського обов'язку, патріотизму має додавати усім нам сили і снаги у нелегкій праці на благо нашої Незалежності, в ім'я великої справи, якій присвятив своє життя од народження й до останнього подиху видатний українець — Іван Огієнко — Митрополит Іларіон.

Я щиро сердо, від усієї душі дякую журі, Огієнківському комітету, Товариству української мови ім. Т. Г. Шевченка «Просвіта», Національній Спілці письменників, Житомирській обласній держадміністрації і обласній раді, очільникам Брусилівського району, а також шановній представниці журі і на цьому святі, справжній подвижниці огієнкознавства, вивчення, популяризації і пропаганди творчості І. Огієнка, його безцінної спадщини, кандидату філологічних наук, професору Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка, одному з найперших лауреатів огієнківської відзнаки Євгенії Іванівні Сохацькій за присудження мені цієї престижної премії і вручення її у цій залі. Зазначу при цьому, що уся моя творча діяльність письменника, публіциста (а це 6 романів, 9 повістей, десятки оповідань, новел, нарисів) була і буде спрямована на благо України, для її подальшого утвердження і розвитку, задля покращення життя людей — моїх співвітчизників.

Щиро дякую за увагу.

Отримано: 20.04.11 р.

Володимир Поліщук

**ПОДВИЖНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ
(ІВАН ОГІЄНКО — ВАСИЛЬ ДОМАНИЦЬКИЙ)**

Шановні земляки високодостойного Івана Івановича Огієнка!
Шановні друзі!

Із глибоким усвідомленим пієтетом щодо постаті й діянь Івана Івановича Огієнка, зі щирою вдячністю всім, хто причетний до повносилового повернення його імені в сучасну Україну, хто причетний

до заснування Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка і до її присудження мені приймаю цю високу й дуже зобов'язуючу відзнаку.

Я отримую Огієнківську премію передовсім за повернення науково-творчої спадщини Василя Миколайовича Доманицького — ще одного видатного, жертвовного подвижника на полі українського відродження, 100-ліття з часу смерті якого минуло недавно. Свого часу Василь Доманицький писав: “Культурність нації в значній мірі виявляється в тому, як шанує нація своїх найкращих синів, апостолів правди і науки, діячів національного відродження”. Ці його мудрі слова стосувалися справи вшанування імені й пам'яті Тараса Шевченка, та вони, як ми розуміємо, мають універсальний зміст. Ці слова з повним правом варто нині застосувати і щодо імені Івана Огієнка, і щодо самого Василя Доманицького. Повертаючи з вимушеного забуття славні імена, різногранну й вартісну спадщину видатних українців та українок, ми в міру сил і можливостей цим самим збагачуємо оту культурність нації, про яку писав Доманицький.

На поліській Брусилівщині я маю честь представляти Черкащину — унікальний історичний край, званий іще й Богдановим чи Шевченковим. Черкащина винятково багата славними іменами й історичними подіями, тільки в царину письменства вона дала імена близько 300 письменників, серед яких класично відомі Петро Гулак-Артемовський, Михайло Максимович, Іван Нечуй-Левицький, Михайло Старицький, Сергій Єфремов, Павло Филипович, Михайло Драї-Хмара, Годось Осьмачка, багато інших славних імен. Саме під враженням цього багатства я від певного часу (а це вже понад 20 літ) став пильніше придивлятися до літературної Черкащини, дещо встиг зробити в цій сфері. Повернення спадщини Василя Доманицького — одна з таких відроджувальних справ.

Уже склалося так, що, працюючи над усяким, передовсім літературним, матеріалом, мимовільно звертаю увагу на хоч якусь його дотичність до Шевченкового краю, до Черкащини. Природно, що цей “рефлекс” спрацював і тоді, коли я пильніше вчитався в біографію Івана Огієнка, суто життєву і творчу. Оскільки ж я отримую премію за працю над спадщиною Василя Доманицького, то й “порівняльний” напрям думок про цих двох людей теж видається природним. Не скажу, що зробив геніальні відкриття, але цікавими вони є. Принаймні для мене.

Передовсім мене зацікавив той факт, що коріння роду Івана Огієнка — з Черкащини. Як свідчать біографи вченого, “його предок — козак Максим Огієнко в часи Коліївщини став одним із ватажків Кліщинського повстання 1767-1770 років (село Кліщинці Лубенського полку — тепер Чернобаївського району Черкаської області)”. Тут маємо принаймні два цікаві моменти. Окрім того, що Кліщинці й навколишні села Чернобаївщини були “гайдамацькими”, тобто бунтарськими, вони за імперською термінологією ще звалися “зрадницькими”, бо свого часу підтримали гетьмана Івана Мазепу в його виступі проти Петра Першого. Як тут не згадати постійного інтересу Івана Огієнка до постаті великого українського гетьма-

на (збірка творів “Розп’ятий Мазепа” тощо). Це по-перше. А другий штрих той, що саме в Кліщинцях народився ще один видатний чоловік — класик української літератури Михайло Старицький, у багаторійній спадщині якого твори і про Івана Мазепу як великого гетьмана й українського патріота (дилогія “Молодість Мазепи”, “Руїна”), і про Коліївщину (роман “Останні орли”).

Ще одна біографічна “причинка” та, що Іван Огієнко, будучи слухачем відомого теоретичного семінару Володимира Перетца в Київському університеті, опановував глибини філологічної науки поряд зі знаменитими (хоч донедавна “призабутими”) вихідцями з Черкащини — Леонідом Білецьким, Павлом Филиповичем, Михайлом Драй-Хмарою, Олексієм Баранниковим. Від цих імен можна проводити різні смислові паралелі з долею і творчою діяльністю митрополита Іларіона. Скажімо, щодо праці М. Драй-Хмари в Кам’янець-Подільському університеті, заснованому І. Огієнком...

Певно, варто згадати й той факт, що Іван Огієнко багато уваги приділив і постаті ще одного мого великого земляка — Богдана Хмельницького.

Дуже багато смислових паралелей можна (і варто!) провести й між долями Івана Огієнка та Василя Доманицького. Вони були людьми одного покоління: Доманицький старший за Огієнка всього на 5 років. Доманицький народився в родині сільського священика, але обрав світську життєву дорогу, Огієнко — селянський син, який згодом став на священичий шлях. Обидва вони з невеликою різницею в часі навчалися в Київському університеті, мали фактично спільних учителів, виховувалися в атмосфері Києва рубежу століть, обидва глибоко ввібрали в себе усвідомлену любов до України, до свого народу, обидва жертвовно працювали “на рідному полі”. Єдине, певно, що їх різнить у біографічному сенсі — то це тривалість життя. Якщо Огієнкові доля дарувала 90 років буття під сонцем, то Доманицькому — всього 33, останні десять із яких, причому — найплідніших, припадає на вперту боротьбу з невиліковною тоді хворобою. Про Доманицького казали: “він носив у собі смерть, а сів життя”.

Ще більше типологічних зіставлень між Іваном Огієнком і Василем Доманицьким можна провести в галузях діяльності, яким кожен із них приділив увагу. Обоє вони були вченими енциклопедичного складу й рівня, що було вельми важливо й цінно для українських реалій, коли, за словами класика, роботи “на рідному полі” було багато, а робочих рук мало. І Доманицький, і Огієнко бралися водночас за багато робіт, успішно реалізуючи задумане.

Безсумнівно, еднало їх передовсім бажання власними талантами й силами прислужитись рідній землі якнайповніше. Огієнко й Доманицький були питомо і принципово **українськими** вченими, на всі теми і проблеми вони дивилися, всі їх оцінювали поглядами українців. При цьому свято сповідували науковий об’єктивізм і виважену наукову коректність.

Кожен із цих двох великих синів України залишив по собі працю зі сфер, які формують поняття нації, народу, держави. Йдеться про

історію, мову, віру (церкву), в царинах яких дуже плідно попрацювали й історик (за одержаним фахом) Доманицький, і філолог (за одержаним фахом) Огієнко. В історіософському сенсі вони обидва були переконаними українськими державниками, все робили задля реалізації такої високої мети “хоч сиnam, як не собі”. Навіть про питання кордонів українських земель у працях їх обох мовиться, причому значно ширших за нині існуючі. Природно, Доманицький та Огієнко мали свої наукові пріоритети чи, може, і пристрасті щодо окремих галузей наук. Скажімо, Доманицький порівняно більше написав суто історичних праць, але і в працях Огієнка історична семантика дуже й дуже широка, хоч представлена вона здебільшого через історію церкви чи історію культури. Явне і природне домінування богословської тематики у спадщині Огієнка можна зіставити з помітним резонуванням цієї тематики в ряді праць Доманицького (особливо і специфічно в історико-етнографічних нарисах “Про Галичину”, “Словаки”, “Про Буковину”).

Різносемантичні лінгвістичні заслуги Івана Огієнка, передовсім з історії української мови і словникарства, можуть кореспондуватися не з такими численними й об’ємними, та все ж вартісними мовознавчими студіями Василя Доманицького. Адже останній 1906 року уклав і видав перший в українському мовознавстві словникоз іншомовних слів — “Словарик. Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів”, компетентно висловлювався щодо інших лінгвістичних питань.

Надзвичайно вагомі заслуги Доманицького в царині шевченкознавства, він уклав перший науково обґрунтований “Кобзар” Т. Шевченка, написав фактично першу ґрунтовну текстологічну працю — “Критичний розлід над текстом “Кобзаря” Шевченка”, написав низку інших досліджень. Але й у спадку Івана Огієнка маємо вартісні шевченкознавчі розвідки й розмисли.

Можливо, кількісно неспівмірні, але ж дуже цінні праці Доманицького й Огієнка в царині видавничої справи — історії друкарства, практичного налагодження видавничої справи. Кожен із цих великих людей із синівським пієтетом ставився до батьківської землі — Огієнко до Брусилівщини, а Доманицький до Звенигородщини й рідного села Колодистого. Кожен із них дуже плідно попрацював на літературному полі (як літературознавець, перекладач, письменник). Дуже жаль тільки, що доля відміряла Доманицькому так мало літ, обірвавши багато планів і мрій. Нині можна тільки гадати, як би склалася дальша доля Доманицького, коли б не обірвалось його життя у віці Ісуса Христа. Чи він би згинув у похмурому сталінсько-більшовицькому тартарі, як його побратим Сергій Єфремов і тисячі інших талантів, чи пішов би топтати полин чужини, як Іван Огієнко.

І Доманицькому, й Огієнку випало довге вимушене забуття в Україні, заради якої вони так жертвовно працювали. Нині ж, слава Богу, кожному з них віддається за труди його. Україна й ми всі сплачуємо борги великим нашим співвітчизникам, доля яких має слугувати взірцем для кожного свідомого українця.

Отримано: 20.06.2011 р.